

**MASARYKOVA
UNIVERZITA**

**Kvalitativní výzkum postojů občanů
v exekuci ke státu, spravedlnosti a politice**

Mgr. Václav Šmatera

Katedra Politologie

Fakulta sociálních studií

Doktorský studijní program

Prohlašuji, že jsem esej na téma: *Kvalitativní výzkum postojů občanů v exekuci ke státu, spravedlnosti a politice* zpracoval sám a uvedl jsem všechny použité prameny. Dávám souhlas s prvním zveřejněním své eseje vyhlášovatelé soutěže nebo spolupracujícími institucemi v papírové či elektronické podobě.

.....

Úvod

V ČR je podle posledních statistik vedeno téměř čtyři miliony exekucí na 636 tisíc povinných osob. A ač sledujeme v posledních letech v tomto ohledu pozitivní trend, tj. v exekucích je stále méně občanů ČR, je nutné bohužel druhým dechem konstatovat, že se naopak výrazně zvedá podíl lidí, kteří mají exekucí více a jsou v této finanční situaci již dlouhou dobu (Exekutorská komora 2024).¹ Vezmeme-li v úvahu, že exekuce dopadají také na rodiny zadlužených, znamená to, že tato problematika ovlivňuje ještě větší množství občanů ČR. V této souvislosti je tedy třeba mít na paměti, že ekonomické nesnáze a z nich pramenící problémy sociální a zdravotní, se kterými se tito lidé potýkají mají přímý negativní vliv i na jejich děti. (Williams et al. 2015, Szénássy et al. 2017).

V tomto textu se tedy na téma exekucí v ČR podívám z politologické perspektivy. Nebudu však detailně popisovat společenský ani legislativní kontext této problematiky. Taktéž se nebudu soustředit na podrobnou kvantitativní analýzu volebního chování těchto občanů. Obojímu jsem se totiž již věnoval ve svém loňském textu pro IUS et SOCIETAS. Pro širší pochopení těchto souvislostí odkážu tedy laskavého čtenáře na svou práci z minulého roku (Šmatera 2023).

V této eseji bych se chtěl na zkoumanou problematiku podívat z jiné strany. Konkrétně z perspektivy samotných lidí v exekuci, a to pomocí kvalitativního výzkumu, tj. dlouhých semistrukturovaných rozhovorů s občany nacházejícími se v této socio-ekonomické situaci. Výzkumnou otázkou této eseje je tedy: *Jaké jsou postoje občanů v exekuci v ČR ke státu, spravedlnosti a politickým právům?*

---

¹ Tento text vychází z méj diplomové práce na Katedře Politologie FSS MU.

Metodologie výzkumu

Účelem kvalitativního výzkumu je *prozkoumání a pochopení názorů a postojů* lidí vyplývajících z jimi *prožívané sociální reality*. Výzkumník, provádějící kvalitativní výzkum, získává značné množství informací o poměrně nízkém počtu jedinců. Cílem výzkumníka je pak odhalit význam sdělovaných informací. Kvalitativní výzkum tedy má vést k hlubšímu porozumění zkoumané matérie a vytváření nových hypotéz a nové teorie. Kvalitativní výzkumníci se tedy zajímají o to, jak lidé interpretují své zkušenosti a jak konstruují svůj pohled na svět (Braun a Clarke 2013, Disman 2011, Merriam a Tisdell 2016).

Uplatnění popsaného výzkumného postupu na téma exekucí považuji za vysoce relevantní jednak proto, že se tato problematika již mnoho let týká vyšších stovek tisíc občanů naší země a zároveň také z toho důvodu, že si v dnešní – algoritmy sociálních sítí – pokrivené veřejné debatě jednotlivé společenské skupiny pořádě nerozumějí a vnímají se navzájem v nereálných karikovaných podobách (Buchčík 2023). Kvalitativní výzkumný design tedy napomůže k hlubšímu pochopení této části české společnosti, tj. lidí v exekuci.

O rozdílech mezi kvalitativním a kvantitativním výzkumem – pak sice poněkud zjednodušeně – ale poměrně výstižně, uvádějí Braun a Clarke: *Základem kvalitativního výzkumu je, že používá slova jako data... sebraná a analyzovaná různými způsoby. Kvantitativní výzkum – naproti tomu – používá čísla jako data, jež analyzuje pomocí různých statistických technik* (Braun a Clarke 2013, 3-4). Co se týká filozofických základů kvalitativního výzkumu, lze je najít ve fenomenologii Edmunda Husserla. Ten tvrdil, že lidé prožívají zkušenosti pouze pomocí svých smyslů a taktéž jsou pouze pomocí vlastních výrazových prostředků schopni o těchto zkušenostech referovat (cit. podle Merriam a Tisdell 2016). A o to přesně jde kvalitativnímu výzkumu: pochopit jaký význam přisuzují lidé svým zkušenostem a co z nich vyvozují (Braun a Clarke 2013, Disman 2011, Merriam a Tisdell 2016).

Z hlediska výzkumného vzorku je nejčastější metodou výběru respondentů pro kvalitativní výzkum metoda cíleného vyhledávání účastníků výzkumu podle stanoveného kritéria, kterým je určitá charakteristika respondenta – v tomto případě, zda je v exekuci. Jde tedy o nenáhodný (non-random) a účelový (purposive/purposeful) výběr (Merriam a Tisdell 2016, Patton 2015).

Co se týká počtu respondentů, kteří by měli být v tomto základním kvalitativním výzkumu zahrnuti do výzkumného vzorku, neuvádí odborná literatura žádné přesné ani přibližné číslo.

Literatura ovšem přichází, na první pohled až s triviálním, z mého pohledu ovšem užitečným doporučením, že zkoumaný vzorek se má zvětšovat do té doby, dokud se výpovědi respondentů nezačnou opakovat a výzkumník se tak již nedozvídá nic nového, tj. je dosaženo saturace (Lincoln a Guba 1985, Merriam a Tisdell 2016). Saturace bylo pak v tomto výzkumu dosaženo při provedení osmého rozhovoru, dle doporučení odborné literatury byl následně pořízen ještě jeden další rozhovor (model saturation +1) (Lincoln a Guba 1985).

Součástí výzkumného vzorku pro účely této práce se tedy nakonec stalo devět respondentů, napříč věkovými skupinami. S každým z těchto respondentů byl pak veden semistrukturovaný rozhovor na zkoumané téma.² Jelikož však lidé v exekuci jsou poměrně nehomogenní sociální skupina, bylo při výběru respondentů také třeba dbát na určitou různost uvnitř zkoumaného vzorku. Zkrátka na to, aby součástí výzkumu nebyli sami velmi podobní jedinci. V rámci výzkumu byla tedy snaha o provedení toho, co odborná literatura nazývá *maximum variation sampling* (Merriam a Tisdell 2016).³

Co se týká metod analýzy rozhovorů, Flick (2014) popisuje proces analýzy kvalitativních dat jako klasifikaci a interpretaci získaného lingvistického materiálu. Užitý způsob analýzy dat v kvalitativním výzkumu se nazývá kódování. Kódování pak není nic jiného než přiřazování určitého zkráceného označení různým aspektům dat za účelem jejich konsolidace, pochopení a interpretace. Obecně jde v zásadě říci, že kódování je proces simultánně induktivní a komparativní. (Merriam a Tisdell 2016) Jinými slovy, srovnáváním dat jsou v nich nacházeny obecnější významy a kategorie.

Úvodem kódování jsou jednotlivým datům přiřazovány tzv. otevřené kódy. Slučování těchto otevřených kódů do obecnějších kategorií se pak nazývá kódování induktivní. Při procesu kódování se pak používá i tzv. kódování deduktivní, kdy je z obecnějších dat vyvozován konkrétnější či specifitější význam (Merriam a Tisdell 2016).

V tomto výzkumu bylo pak tedy dominantně užíváno kódování induktivní. Dále je třeba uvést, že kódy byly přiřazovány k jednotlivým odpovědím respondentů. Bylo-li však v jedné odpovědi obsaženo vícero rozličných sdělení, obsahovala jedna odpověď respondenta taktéž více kódů.

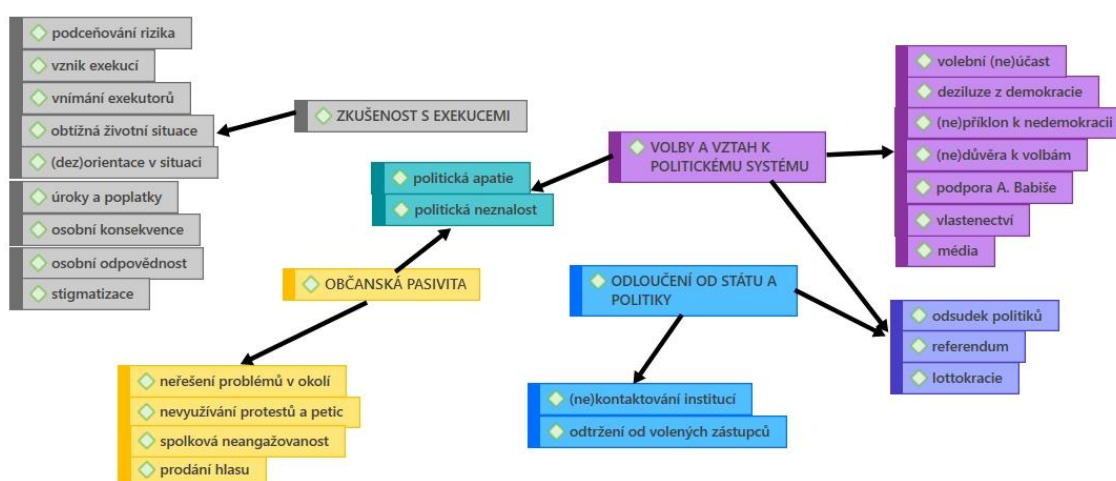
---

² Kladené otázky (a jejich odůvodnění) tj. struktura rozhovoru – viz. příloha.

³ V rámci tohoto textu nejsou uváděna pravá jména respondentů, ale pouze jim přidělené pseudonymy.

Analytická část

Při samotném procesu kódování bylo vytvořeno celkem 27 tzv. otevřených kódů, které vyjadřují primární význam zkoumaných částí dat. Těchto 27 otevřených kódů či kategorií bylo posléze zobecněno a sloučeno do hlavních čtyř kódů, které budou v této části práce popsány. Jsou jimi: *zkušenost s exekucemi*, *odloučení od státu a politiky*, *občanská pasivita* a *volby a vztah k politickému systému*. Na následující vizualizaci jsou pak vyznačeny vztahy mezi jednotlivými kódy. Pro práci s touto vizualizací je však třeba mít na paměti, že nemůže detailně postihnout úplně všechny vztahy mezi fenomény, jde tedy o určité zjednodušující schéma.⁴

Pozn.: Velkým písmem jsou uvedeny hlavní kódy. Otevřené (vedlejší) kódy jsou vizualizovány v barvě hlavního kódu pod něž jsou podřazeny.

Zkušenost s exekucemi

Do exekucí se respondenti dostali rozličnými způsoby. Někomu vznikly dluhy z podnikání, někdo nezaplatil účty za plyn, jiný zase za zdravotní pojištění, další si vzal půjčku na televizi a někdo žil dlouhodobě mimo systém, takže neplatil v zásadě žádné ze svých závazků. Dluhy při nesplácení často rychle rostly a z nich vznikaly exekuce.

U mnoha respondentů jsme se tak mohli setkat s včasným neřešením zhoršující se finanční situace, potažmo podceňováním toho, v co může tato skutečnost vyústit.

⁴ Přepisy provedených rozhovorů jsou na vyžádání samozřejmě dostupné.

Říkal jsem si, že přece poctivě pracuju, něco vydělávám, něco splácím, tak mě přece nikdo nic nemůže. Takový ten názor, že přece nic špatného neděláš, ale v tom jsem se zmýlil. Po nějaké době totiž naběhl exekuční zákon⁵ a udělali soukromé exekutory a najednou se strhla lavina. Všechno skákalo s šílenými poplatky a úroky. Najednou ti nedali ani šanci dýchat. (...) takhle to nějak začalo a nedalo se z toho vystoupit. (Marek)

Jiní respondenti také přiznávají určitou liknavost v řešení svých finančních problémů. Avšak akcentují skutečný nedostatek, který je do exekucí dostal.

Takže jsem začal chodit do práce, ale ty drobnosti jsem neřešil. To vás někdo jednou za rok upozorní dopisem. Já jsem to vždycky přečetl, naštvál se a odložil to, protože v tu chvíli na to nebylo. Bylo to tak, buď si koupím jídlo, nebo zaplatím toto. No, takže jídlo pochopitelně zvítězilo. (Aleš)

Respondenti v zásadě en bloc svou zkušenost s exekucemi popisují tak, že když do nich člověk upadne je opravdu velmi těžké dostat se zpět a dluhů se zbavit. Někteří z respondentů si pak dle svých slov s exekucemi zjevně vůbec neví rady. Tito lidé působí často zahořkle, rezignovaně a v exekucích se utápějí. To se někdy projevuje i tak, že ani neví kolik exekucí vlastně mají a jakou částku dluží.

Ale abych vám pravdu řekla, tak já nemám tu odvahu jít si udělat nějaký výpis na poště, kolik na těch exekucích mám, protože to by mě ranilo. (Romana)

Tito lidé zkrátka nastavení exekucí nerozumějí, cítí se poškození a připadá jim, že jsou obětí nespravedlivě absurdního systému.

V souvislosti se vznikem i průběhem exekucí respondenti také často akcentují další životní nesnáze různého druhu. Někteří mluví o rozvodu, který je dostal do takové osobní krize, která vyústila ve ztrátu práce, následné neplacení závazků a posléze i v exekuce. Jiní mluví o smrti snoubenky a rodičů při autonehodě, či o nemoci a následném úmrtí životního partnera. V těchto případech respondenti často přímo či nepřímo hovoří o značných negativních důsledcích, které na ně tyto události měly.

---

⁵ Respondent má na mysli: Zákon č. 120/2001 Sb.

Z rozhovorů však vyplývá, že velká většina respondentů si je vědoma vlastního pochybení při vzniku exekucí. Značná část z nich však dále zdůrazňuje nespravedlivé nastavení systému, jenž jejich situaci dále zhoršil. Na otázku, nakolik si za své dluhy můžou sami, tedy odpovídají i těmito slovy:

Tak můžu si za to, že jsem byla laxní a že jsem to nešla třeba hned vyřešit. Nebo, že jsem se k tomu nepostavila čelem. Já od toho neutíkám. Já se nebudu litovat. Víte co, ale že stát dovolil tady to, prodávat tyhle pohledávky tomu soukromému sektoru, to mi hrozně vadí a že si tam napočítají tolik procent za jeden den prodlení. (Romana)

Vznikl nějaký dluh, který by bylo možné nějakým způsobem vyřešit rozumně, aby byli spokojeni všichni, kdyby ten systém nebyl nastaven tak špatně. A z důvodu toho špatně nastaveného systému pak vznikaly ty další. Protože když jsi autodopravce a někdo – exekutor – ti vezme auto. Máš koncesi na autodopravu, on ti vezme jediný nákladňák, který máš napsaný na sebe a prodá ho za určitou částku. Ten dluh ani neumoří celý, on se nažere sám, něco umoří, část tam zůstane a to naskakuje dál. Ty nemůžeš pracovat, tudíž ti to dál naskakuje, VZP, sociálka atd. takže za ten 1. dluh si můžu na 100 % sám, ale za ten další vývoj si můžu sám jen zčásti a pak ten systém, který tě posouvá níž a níž, tlačí tě do šedé zóny a je to takový začarovaný kruh. Vůbec se nezříkám odpovědnosti za své dluhy, ale to už pak jde samo. (Marek)

Z výroků respondentů je tedy zřejmé, že nepopírají vlastní vinu, kvůli níž jim vznikly často zmiňované první dluhy. Zdůrazňují však nesmyslnost nastavení systému, který jim v jejich vnímání stanovil mnohdy nepřiměřeně drakonické tresty. Jinými slovy respondenti přiznávají, že za to, že si vytvořily první exekuce si mohou svojí laxností sami. Zároveň však neočekávali, že by jejich dluhy mohly natolik narůstat.

Respondenti pak také dále kritizují skutečnost, že jim strhávané peníze nešly přímo na splácení jistiny, ale na splácení příslušenství. Jinými slovy respondenti vyjadřují nespokojenost nad tím, že legislativní nastavení exekucí umožňovalo, že jejich splátky šli na úhrady úroků a penále (příslušenství) a ne na dluh jako takový (jistinu), který kvůli stále běžícím úrokům dále rostl. Často se tedy stávalo, že se dluhy zmenšovaly jen velmi pomalu, nebo že dokonce rostly rychleji, než byly umořovány. Nutno dodat, že popisované nebylo nějakou neobvyklou výjimkou. Naopak, jednalo se o poměrně obvyklou praxi. (Centrum pro společenské otázky 2021)

V souvislosti s nespravedlivým nastavením systému tak respondenti nejčastěji zmiňují dvě skutečnosti. Existenci a metody exekutorů a velké narůstání jejich dluhů. Mnozí z respondentů také hluboce nesouhlasí se současným systémem, kdy exekutoři vymáhající dluhy nejsou pod přímou kontrolou státu. Někteří respondenti pak hovoří i o nevybíravém chování exekutorů.

Jak se chovali a jakým způsobem to vymáhali a jaké částky dokázali udělat z ničeho, tak to byl masakr. Úplně mafiánské praktiky. (...) Oni si říkají soudní exekutoři, ale oni nemají se soudem nic společného, to s právem nemá nic společného. (Marek)

R⁶: Jako jestli přišel? Jo, to ještě maminka žila, tak každý týden. Takoví ti ranáři.

V: A jak to probíhalo?

R: No nic, vzal, co měl. A výhružky.

V: Výhružky říkáte, a jakého typu?

R: Jakože vezme lednici, že vezme televizi, že vezme postel. Bylo to strašný. Dokonce, maminka umřela 2016 nebo 2017 a asi rok na to přišel ten exekutor, toho si pamatuju vizáží a že hledá moji maminku. (Romana)

Ve světle toho, že exekutoři mají dle zákona zastupovat stát ve sporu věřitele a dlužníka, jeví se jejich – respondenty popisované – jednání jako nevhodné. Uvážíme-li pak dále, že tito de iure soudní exekutoři disponují určitým množstvím státní moci, kterou i tímto způsobem uplatňují, není se příliš co divit, že má tato skutečnost u lidí v exekuci určitý vliv na jejich vnímání státní moci.

Když pak byla respondentům položena otázka, jaké důsledky pro ně skutečnost, že jsou v exekuci, má, odpovídali i těmito slovy:

Nemůžu nic, nemůžu si nic dovolit, nemůžu ani bydlet. Já z výplaty, co vydělám, když dostávám 10 tisíc, tak když poplatím ubytovnu, zůstane mi 4,5 na měsíc. Já si nemůžu dovolit ani normální pořádnou ubytovnu, já na to nemám. Co z toho, že dělám popeláře, už vydělám přes 20 a nechají

---

⁶ R = respondent(ka), V = výzkumník

mi 10 tisíc, nemůžu si dovolit jít ani do bytu, já na to nemám. Kvůli tady tomu jsem úplně v krizi. (Petr)

Jiný z respondentů pak jako důsledek exekucí uvádí odchod do šedé ekonomiky, v čemž rozhodně není sám.

Ten systém mě prostě vyhnal do šedé ekonomiky, (...) já už nejsem klasický dlužník, který žije z ruky do huby. Já jsem s tím počítal, všechno je na přítelkyni, (...) já mám pořád několik exekucí, které nehodlám platit, ani je nezaplátím.⁷ (Marek)

Je tedy zřejmé, že má fakt, že se nacházejí v exekucích, pro tyto lidi nemalé negativní důsledky.

Odloučení od státu a politiky

Jaké postoje tedy zaujímají lidé v exekucích k současnému politickému a společenskému uspořádání? Pro odpověď na tuto otázku je zásadní nakolik za svou tíživou životní situaci danou exekucemi viní právě státem nastavený systém. Jak již bylo výše popsáno, respondenti se nezbavují svého zavinění, ale upozorňují také na, již mnohokrát zmíněný, nespravedlivý legislativní rámec. Hodnocení míry pochybení státu je pak ve slovech každého z respondentů zachyceno trochu odlišně, avšak o určité míře zavinění na straně státu se respondenti téměř en bloc shodnou. Jestliže tedy občané vnímají, že státem nastavený systém je nespravedlivý a je to velmi negativně ovlivňuje, dalo by se očekávat, že se s žádostí o nápravu obrátí na některou ze státních institucí. Tak by to totiž bezesporu mělo v zdravě fungující demokratické společnosti být. Jinak řečeno, má-li občan problém se státem, může se na stát obrátit s žádostí o nápravu. Reakce respondentů na otázku, zda se někdy – v souvislosti s exekucemi – neobrátili na nějakou státní instituci jsou však zamítavé.

---

⁷ Značná část lidí v exekucích odchází do šedé ekonomiky (Median 2018). Zároveň s tím je třeba také mít na paměti, že v exekucích je, jak bylo také výše uvedeno, poměrně značné množství občanů ČR. Dá se tedy opodstatněně předpokládat, že nemalá část z oněch 636 tisíc občanů v exekuci se nachází v prostředí šedé ekonomiky. A to není dobré například i proto, že stát kvůli tomu ztrácí příjmy na daních. V této souvislosti je pak třeba brát v potaz, že mnoho z těchto nelegálně pracujících občanů není zahrnuto do statistik nezaměstnanosti v ČR. Do těchto dat se totiž počítají pouze lidé nahlášení na úřadech práce (Pertold 2020). Tudíž se o přesném rozsahu tohoto problému můžeme jen dohadovat. Interní analýza MPSV tak prý například před několika lety hovořila o minimálně 670 tisících občanech ČR pracujících načerno (Echo 2018).

Napadlo mě to mockrát, chtěl jsem psát nějakou stížnost na ministerstvo spravedlnosti, jo ale jak jsem vychladl, tak jsem se na to vykašlal. (Marek)

Vůbec ne, v žádném případě ne. Protože já jsem byl ten, kdo s tím systémem tak nějak vychcával, (...) třeba že jsem marodil a byl na pracáku a u toho černá práce. A odsírám si ty průsery a ty nedůslednosti jenom já. (Pavel)

V: A za celou dobu Vás ani nenapadlo, že byste se mohl obrátit třeba na nějakou veřejnou instituci?

R: Ne, vůbec, o žádných nevím, to bych se tam už obrátil.

V: Ani třeba na nějakého politika?

R: Nene, tak to už bych si vůbec nedovolil.

V: A proč ne?

R: No, ten politik vám řekne naschle, já mám svoji práce dost! A nikdo se s tím nebude zabývat tam nahoře.

V: Proč ne?

R: Protože takových lidí je. On má svých starostí dost, jak nakrást peníze ze státní pokladny, a kdo tam je čistej v té vládě? Nikdo! (Tomáš)

Absolutní většina respondentů se tedy s žádostí o pomoc v jejich konkrétním případě nebo s podmětem na nespravedlnost systému obecně na žádnou státní instituci neobrátila. Na otázku, zda u nějaké veřejné instituce během doby, co jsou v exekuci, přeci jen necítili zastání, pak povětšinou odpovídají zamítavě.

Jak je patrné z poslední uvedené citace, poté, co byli respondenti tázáni, zda se neobrátili na nějakou státní instituci, jim byla položena otázka, zda je nenapadlo obrátit se na nějakého politika. Systém reprezentativní demokracie je totiž – samozřejmě s určitou mírou zjednodušení – založen na tom, že volení zástupci jednají podle vůle a přání občanů. Pociťuje-li tedy nějaká sociální skupina na ni dopadající zákony jako nespravedlivé, je třeba, aby to tito občané nějakým způsobem sdělili svým voleným zástupcům, v jejichž moci je příslušnou legislativu

změnit. Avšak absolutní většina z respondentů na otázku, zda se obrátili na nějakého politika, odpověděli zamítavě například i těmito slovy:

Ne, tak to mě teda vůbec nenapadlo. (Claudie)

Neznají-li však politici problémy a přání občanů a nevytvoří-li tedy občané na politiky svými požadavky tlak, je nasnadě, že příslušné legislativní změny proběhnou, později a omezeně, nebo dokonce neproběhnou vůbec. Z tohoto pohledu tedy značnou část viny nesou sami lidé v exekucích. Podíváme-li se na to však znovu z perspektivy respondentů, vidíme, že se občané v exekucích neobrací na politiky i proto, že jim zkrátka nedůvěřují a jsou přesvědčeni, že by stejně nic neudělali. Nemalou roli v této problematice pak jistě hraje i stigma spojené s finančním neúspěchem.

Jak vyplývá i z posledních uvedených výroků, občané v exekucích se také vyznačují velkou nedůvěrou vůči politikům. Nutno však dodat, že kritičnost a nedůvěra ve vztahu k politice je v ČR přítomna v určité míře ve všech vrstvách společnosti. (STEM 2021) U respondentů v exekucích jsou však tyto postoje často posilovány mnohdy zásadně špatnou zkušeností s výkonem státní moci.

Občanská pasivita

Z analýzy rozhovorů s respondenty v exekucích dále vyvstává na povrch fenomén, který lze nazvat občanskou pasivitou. Jednou z jejích forem (zmněnou již výše) je fakt, že se lidé v exekucích v případě pocíťování nespravedlnosti ze strany systému neobrací na žádnou státní instituci či politika. Další manifestací občanské pasivity je skutečnost, že nemalá část respondentů vůbec nechodí volit, a nevyžívají tedy ani svého základního práva spolurozhodování o osudu demokratické společnosti. Ti z respondentů, kteří pak volit chodí, se proklamovaně rozhodují, koho volit, nikoli na základě nějaké ideologie, ideálů či určitého podle nich vhodného systémového nastavení, nýbrž pouze na základě motivů osobního prospěchu.

Babiš platil a dával těm lidem. (Radka)

Jako vrcholný projev občanské pasivity, v tomto případě spíše už občanské rezignace, lze označit skutečnost, že by část respondentů byla ochotna prodat svůj volební hlas.

V: A když byste se dozvěděl, že by někdo vyměnil svůj volební hlas za peníze, tak co byste si o tom pomyslel?

R: Zeptal bych se, kde? Jednoduše.

V: Takže byste se zeptal kde, abyste ho tam mohl vyměnit taky?

R: Ano. (Pavel)

Na tomto místě je však třeba uvést, že opravdu jen menšina z respondentů proklamuje, že by byla ochotná svůj hlas prodat. Avšak úplně všichni z oslovených lidí v exekuci si myslí, že značná část jejich spoluobčanů by svůj volební hlas prodala. Popsané je zřetelnou manifestací nízké sociální důvěry lidí v exekucích (Median 2018). S touto nízkou důvěrou v druhé lidi pak také souvisí fakt, že respondenti dle svých slov nejsou součástí žádných spolků či podobných organizací. Popsaná skutečnost nevyužívání práva sdružovacího je pak také jistě další podobou občanské pasivity. Nutno však dodat, že malá angažovanost lidí v různých typech občanských sdruženích je vlastní české společnosti jako celku (Sedláčková 2012). Z toho vyplývající absence sociálního kapitálu má však pro lidi v exekucích větší důsledky.

Nejsou-li totiž tito lidé součástí žádného spolku či podobné organizace občanské společnosti, jejíž členstvo mnohdy bývá složeno z lidí z různých sociálních vrstev, snižuje se šance, že by tito lidé měli známé, kteří by jim v případě problémů, jako jsou například exekuce, mohli pomoci. Zároveň pak jejich absence v aktivitách občanské společnosti přispívá k jejich sociální izolaci, což dále prohlubuje i občanskou pasivitu.

Dalším projevem občanské pasivity je nezájem o politiku a veřejné dění. Byli-li tedy ti z respondentů, kteří k volbám nechodí, tázáni, jak se dívají na to, že někteří lidé o volbách přemýšlí jako o svátku demokracie, odpovídají například i těmito slovy:

Já žiju prostě, jak mě život naučil a o takové věci se vůbec nezajímám. Někteří tomu věřej až móc, a já si myslím svoje, mám svůj život, ani se nezajímám, nelezu do toho. (Petr)

Z odpovědí tohoto tytu je zjevné apatické vnímání základního demokratického práva, kterým je právo volit, potažmo demokracii jako takové. Toto ambivalentní vnímání demokracie se však u respondentů jen velmi zřídka přehoupne do otevřeného odmítání tohoto systému vládnutí ve formě souhlasu s rozpuštěním politických stran a parlamentu.

S apatií vůči politice pak souvisí také politická neznalost, která je taktéž jednou z manifestací občanské pasivity. Ona politická neznalost má rovněž více podob. Jednou z nich je tedy například skutečnost, kdy jeden z respondentů, který před několika lety kandidoval v komunálních volbách ani správně nezná název funkce, o níž se ucházel.

Já jsem kandidoval na poslanca za Žit Brno, když tam byl Matěj Holan jako tajemník města Brna. (Tomáš)

Dále pak lze uvést, že například i ti z respondentů, kteří proklamují, že politiku sledují a považují se za poměrně informované, přesvědčeně vyslovují soudy, které se nezakládají na skutečnosti. Jako je tomu v tomto případě, kdy respondent operuje s nepravdivými informacemi o politice jedné z vládních stran.

Určitým způsobem jsou mě blízký samozřejmě Piráti, ale jsou tam ty věci, se kterejma nesouhlasím. Chápu, proč to dělaj. Papírově je to zajímavý, jako třeba ty metry čtvereční v bytě. Ted' si ale vemte, že žijete na Vinohradech v bytě 150 metrů čtverečních, kterej jste zdědil po babičce, a co že má 150 metrů čtverečních? Platím si to normálně a ted' oni to chtějí rozdělit a dát mi tam další lidi. Prostě nechci tam mít nikoho. (Aleš)

Za důležitý projev politické neznalosti lze považovat také neznalost zásadních veřejných aktérů v oblasti exekucí, a to i u těch respondentů, kteří proklamují, že politiku sledují. Všichni tak byli tázáni, zda jsou jim povědomá jména: Marek Výborný, Patrik Nacher a Daniel Hůle.⁸ Avšak pouze jedna respondentka zmíněné politiky znala, a ještě k tomu jen u jednoho z nich věděla, že se věnuje problematice exekucí. Taktéž pouze jeden z respondentů aspoň částečně věděl, kdo je Daniel Hůle. Uvážíme-li skutečnost, že respondentům by v jejich tíživé životní situaci exekucí mohla pomoci změna příslušných zákonů, dalo by se předpokládat, že budou sledovat legislativní vývoj v této oblasti a budou tak znát klíčové aktéry a důležité změny, které v oblasti exekucí v poslední době proběhly. V případě aktérů tomu tak však není téměř vůbec. V případě legislativních změn je to sice o něco lepší, pořád jsou však znalosti respondentů o této – pro ně tak důležité – problematice dosti malé.

---

⁸ V případě prvních dvou se jedná o hlavní tvůrce – v roce 2021 přijaté – největší legislativní změny v oblasti exekucí za posledních 20 let. (Institut prevence a řešení předlužení 2022) Daniel Hůle je pak jako zástupce neziskového sektoru (Člověk v tísni) výrazným veřejným apologetou lidí v exekucích.

V souvislosti s rozebíranou občanskou pasivitou respondentů v exekucích je pak v neposlední řadě třeba zmínit jejich téměř úplnou politickou pasivitu mimo volby, ta se projevuje například i minimálním využíváním petičního práva.

Já jsem za celý svůj život podepsal jedinou petici. (Pavel)

A dále pak nevyužíváním práva na protest. Vezmeme-li v úvahu, že tito lidé mnohdy mluví o určité prožívané nespravedlnosti ze strany státu, je poněkud zarážející, že na otázku, zda je někdy nenapadlo proti nastavení systému protestovat, odpovídají v absolutní většině zamítavě.

Volby a vztah k politickému systému.

Co se týká volební participace, můžeme respondenty rozdělit na dvě nepříliš překvapivé kategorie na ty, kteří se voleb účastní a na ty, kteří nikoli. Respondenty, kteří k volbám nechodí, lze pak dále rozdělit na základě důvodů, které je k tomuto počínání vedou.

Prvním z těchto důvodů je, že někteří, konkrétně dva z respondentů, zpochybňují samotný regulérní průběh voleb. Tuto skutečnost lze dokumentovat na odpovědi jednoho z respondentů na otázku, zda si myslí, že probíhají svobodné a spravedlivé volby.

Rozhodně ne. (...) Věřím, že s tím manipulují, že to není nikdy čistý. Ať už jim koupí piva, aby udělali tohle a tohle, nebo ty hlasy přímo vyhodí. O tom jsem jednoznačně přesvědčený. (Pavel)

Je tedy nasnadě, že pokud má někdo o řádném průběhu voleb potažmo sčítání hlasů pochybnosti, nebo pokud je – jako je tomu ve výše uvedeném případě – skálopevně přesvědčen o opaku, logicky to minimálně snižuje ochotu či přímo smysluplnost využívání aktivního volebního práva.

Dalším důvodem neúčasti u voleb, který se mezi respondenty vyskytl, by mohl být charakterizován jako nespokojenost se současnou strukturální podobou systému reprezentativní demokracie.

Vemte si, koho volíte, volíte člověka, kterej se prezentuje a vy jste ho v životě neviděl. Asi bych udělal spíše systém dle Foglara, volení Velkýho Vonta. Ulice by měla strukturu na část města, potom město atd. Víte, co myslím, ty lidi se znaj a dokážou chápat hele v Karlíně je třeba opravit

tohle a tohle, protože to odchází. A celkově se potřebujeme dostat k tomuhle a jiní zase řeknou my potřebujeme támhle to. (Aleš)

Třetím z těchto důvodů je v zásadě rezignace na politiku a proklamované přesvědčení, že jejich hlas stejně nic nezmění, a že volby jako takové ani prostřednictvím změny politické garnitury nemohou přinést reálné zlepšení jejich životních podmínek.

Protože to nemá smysl. (...) No, podle mě by to žádná změna nebyla. (...) Je totiž asi úplně jedno, kdo tam v té vládě je. (Claudie)

Nyní již však přejdeme k druhé skupině respondentů, tedy těm, kteří k volbám chodí a využívají tak, sice často pouze ve volbách prvního řádu, svého aktivního volebního práva. Velká většina z těchto respondentů volí hnutí ANO 2011. Jméno tohoto politického subjektu však nebylo nikým vysloveno. Všichni respondenti mluvili jen a pouze o osobě jeho předsedy, což je bezesporu značným projevem personalizace politiky. Na otázku, zda je nějaká politická strana, která je jí blízká, tedy například jedna, z respondentek odpověděla takto:

Jo Babiš. To přiznám bez mučení. (...) On se doopravdy o ty důchodce postaral. Dostali jsme přidány. Je jasný, že živnostníci na něho nadávali, ale já to беру ze svého pohledu. (Pavla)

Volba hnutí ANO 2011 je v tomto i v případech, které budou uvedeny bezprostředně níže, zdůvodňována určitou formou sociálních jistot. Zároveň lze však u respondentů hlasujících pro hnutí Andreje Babiše pozorovat, že tento politický subjekt nijak nadšeně nepodporují, ale spíše ho považují za ono pověstné nejmenší zlo.

Já jsem úplně už mimo mísu tady, když se dívám na tu Fialovu vládu. To jde od deseti k pěti. Já jsem nečekala, že to takhle bude. Já jsem volila Babiše, protože mi za toho jeho volebního období bylo relativně dobře. (Romana)

Jako na rovinu, já jsem volila Babiše. (...) Jako neříkám, že Babiš všechno v covidu udělal perfektně, taky mě v něčem hrozně srali, ale pravda je, že tady ten slepenec, který tam je teď, tak strašně vyřvával ohledně covidových odměn, že musí podpořit podnikatele, že musí tohle, že musí támhle a Babiš platil a dával těm lidem. Otočilo se to, je tam slepenec. A my bychom potřebovali pomoc z krize a lidem nedají nic. A cpou se tady miliony a miliardy někam úplně jinam, než by se pomáhalo lidem. (Radka)

Z citovaného vyplývá, že tito lidé kladně hodnotí politiku hnutí ANO 2011 či spíše Andreje Babiše. Toto kladné hodnocení je pak založeno na – z jejich pohledu – dostatečné pomoci od státu za jeho vlády, často v podobě přímých finančních transferů (důchodů, sociálních dávek, covidových odměn). Tito respondenti také silně kritizují současnou vládu za dle jejich mínění špatnou politiku, která je podle nich nepřiměřeně fiskálně restriktivní, ve vztahu k občanům ČR asociální a vůči uprchlíkům z Ukrajiny příliš vstřícná.

V kontextu zkoumaného je také zajímavým zjištěním, že absolutní většina respondentů nezmiňuje problematiku exekucí jako faktor, který by hrál důležitou roli v tom, pro koho ve volbách hlasují.

Respondenti v exekucích jsou pak taktéž výrazně kritičtí k politické reprezentaci en bloc, když akcentují – jimi vnímanou – odtrženost politiků od životních podmínek a materiální úrovně běžných občanů, což lze například demonstrovat i na následujících výrociích.

V: Kdyby bylo v Poslanecké sněmovně namísto těch 200 zvolených poslanců 200 náhodně vybraných lidí z Česka, myslíte si, že by ty zákony, které vznikají, byly lepší nebo horší?

R: No, myslím, že by to bylo lepší. Byli by to lidi z davu. Takoví, kteří si zažili, že mají, i co zažili, že nemají. (...) Osvěta tady těch politiků, aby věděli, jak se těm lidem žije. Aby šli do toho supermarketu, ať jdou do toho Lidlu, aby věděli, že třeba kaiserka stojí 3,90 a něco je 5,90.

V: A myslíte, že to nevědí?

R: Ne, určitě ne. (Romana)

Já si myslím, že být politikem je hodně velký závazek a nemyslím si, že když si tam sedne někdo, kdo má tituly, tak to musí být dobrý. Ale kdyby tam seděl někdo, kdo si prošel třeba těma exekucema, kdo zažil v tom životě něco špatného, tak by třeba dokázal rozhodovat a posuzovat ty zákony dobře. (...) Oni by se museli dostat na úroveň těch lidí, oni by to museli poznat. Nehledě na to, že máme nějakou sněmovnu a máme nějakou vládu, pak je tam senát ještě. Ty všechny my živíme. Tak si to spočítejte, kolik to je peněz. Tohle, kdyby tam nebylo, tak kolik těch peněz by bylo v té státní kase. Jako jasně, demokracie, teď chceme, aby tam bylo více stran, to všechno já beru, ale když potom vidíte, jak se tam dohadují... (Radka)

Dle názoru těchto respondentů tedy vrcholná politická reprezentace nerozumí – a v jejich vnímání ani rozumět nemůže – potřebám chudší vrstvy obyvatelstva potažmo ani jim jako lidem v exekuci. Tito respondenti tedy akcentují, že je politici nemohou chápat, protože jsou oproti nim v zásadě lepší finanční situaci. Zároveň však volí – proklamovaně přímo jeho, a ne jeho politický subjekt – jednoho z nejbohatších lidí v ČR.

Z posledního uvedeného úryvku z rozhovoru také vyplývá skutečnost, že absolutní většina i těch nejkritičtějších respondentů neodmítá demokracii jako takovou. Jak bylo již výše uvedeno, respondenti by například nebyli pro rozpuštění politických stran nebo parlamentu. Někteří z nich jsou však nespokojeni s – dle jejich názoru – přílišným množstvím aktérů v politickém procesu. Dále pak současné politické uspořádání někteří respondenti srovnávají s nedemokratickým předlistopadovým režimem.

V: Někteří lidé volby vnímají jako svátek demokracie. Když Vám toto řeknu, co se Vám vybaví?

R: No, co se mi vybaví. Když tenkrát byla revoluce, já byla tenkrát na učňáku a taky jsem chodila zvonit téma klíčkama. Ale teď mě to už nějak nebere. Furt říkali, že bude líp a ono není, je to spíš jen horší. A kolik let už je po revoluci. A teď covid, a teď zase Ukrajina.

V: Říkáte, že jste měla nějaké naděje, které se nenaplnily?

R: Ano, určitě! Naděje byly, ale člověk nevěděl, jak to dopadne, když bude demokracie, že budou bezdomovci, samá špína všude, za komunistů to nebylo, že by člověk se válel na ulici a fetoval. Komunisti to měli pod kontrolou. (Claudie)

Nic se nezměnilo, a ještě se zhoršilo. Protože ať si říká každý, co chce, za komunismu člověk musel pracovat, když se oženil jako mládež, dostal byt, dostal 30 tisíc na zařízení bytu nenávratnou půjčku, jako novomanželskou. Lidi si to zařídili a když chtěli postavit baráček, tak si vzali úvěry, postavili baráček a věděli, že to splatí, že na to vydělají a dělali třeba dvě práce a splatili to. Dneska nemáte žádnou jistotu. Kde máte jistotu, že to, co jste si koupil, neseberou? (Tomáš)

Jak vyplývá z uvedených výroků, někteří respondenti v souvislosti se současným politickým uspořádáním akcentují nenaplněné naděje, deziluzi z určitých projevů svobody, které s sebou demokratický režim přinesl a absenci sociálních jistot, které, dle jejich slov, komunistický režim zajišťoval.

Kritičnost vůči současnému politickému systému se pak projevuje například i podporou možnosti využívání institutu referenda. Na dotaz, co si myslí o tom, že by se mohlo o některých politických otázkách rozhodovat přímo v referendu, tedy z úst respondentů zaznívaly takovéto odpovědi:

Jo, to by bylo dobré. Tak aby se vyslyšel ten národ, nebo ta sociální vrstva, která nemá, nebo i ta střední vrstva. (Romana)

Popisovaná kritičnost se pak například manifestuje i tak, že část respondentů by souhlasila nebo prohlašuje, že by to vyšlo nastejno, s výše již zmíněným nahrazením 200 volených politiků v Poslanecké sněmovně 200 náhodně losem vybranými občany ČR.

Zajímavá je také skutečnost, že se popisovaná kritičnost u výrazné většiny respondentů příliš nepromítá do jejich vztahu k médiím. A ač přeci jen, někteří z nich hovoří o sdělovacích prostředcích i těmito slovy:

Jakákoliv televize je šrot, nevěřím ničemu. Všechno vlastní ten nebo ten, rozhodně je to propojený. (Pavel)

Většina z respondentů však ve vztahu k médiím nezaujímá kritické či negativní postoje, což platí i ve vztahu k médiím veřejnoprávním, jak vyplývá například i z tohoto výroku.

Pro mě Česká televize a Českéj rozhlas je to nejserioznější, co může bejt. (Aleš)

Popisovaná obecná kritičnost ve vztahu k věcem veřejným se pak také nepropisuje do vztahu dotazovaných respondentů k českému národu. Na otázku, zda jejich zkušenost s exekucemi nějakým způsobem změnila jejich přemýšlení o vlastním národě, totiž odpovídali těmito slovy:

To asi ne. To jsou naše dluhy. (Claudie)

To ne, to je o politicích a je to o tom, že ten politik nechápe, že se do toho člověk dostane. Ale to že člověk je vlastenec, to je o něčem jiném. Já jsem hrdá Češka. Ale tohle je o něčem jiném, o tom vršku, který to řídí. (Radka).

Diskuse a závěr

Z rozhovorů vyplývá, že respondenti zkušenost se systémem exekucí, především pak s exekutory, spíše nevnímají jakožto pomyslné setkání se státem. Jinými slovy nelze říci, že by respondenti o soudních exekutorech přemýšleli jako o pomyslných přístupových bodech k abstraktnímu a komplexnímu systému, kterým je stát. Avšak respondenti akcentují nespravedlnost pramenící z nastavení legislativního rámce exekucí, která významným způsobem negativně působí na jejich životy.

Exekuce ovlivňují vztah respondentů k demokracii ve vícero – převážně však ve dvou – rovinách. Zmíněná negativní zkušenost – s vůči ní dle jejich názoru nespravedlivou legislativou – je první z těchto rovin. Druhou velmi důležitou rovinou analyzované problematiky je pak fakt, že exekuce znamenají finanční nedostatek. Tato skutečnost je o to důležitější, uvážíme-li, že podpora demokracie (v ČR) silně koreluje s ekonomickou situací jedince (Sedláčková 2012).

Životní realita exekucí pak také u respondentů ústí ve výše analyzovanou občanskou pasivitu. Ta se projevuje jak nízkou angažovaností respondentů ve spolcích a podobných organizacích, tedy nevyužíváním práva sdružovacího, dále pak nevyužíváním práva shromažďovacího či práva petičního.

Ve vztahu přímo k volbám a politice pak respondenti vyjadřují kritičnost, v některých případech přerůstající až ve frustraci. Převažujícím pocitem respondentů v této oblasti je však spíše apatie a občanská pasivita, což odpovídá dosavadním kvantitativním zjištěním o politických postojích občanů v exekucích.

V této souvislosti je také důležité říci, že se nepotvrdil obecný předpoklad demokratické teorie, která v zásadě říká, že když určité množství občanů pocítuje nějakou nespravedlnost či vyjadřuje přání, bude se podle toho politická reprezentace řídit. S Exupéryho Malým princem můžeme tedy s lehkou nadsázkou říci, že co je důležité, zůstalo očím zákonodárců dlouho neviditelné.

Bylo tomu tak a do značné míry tomu tak stále je z více důvodů. Značnou roli hraje například již zmíněná stigmatizace. Z provedeného výzkumu však dále vyplývá, že velmi důležitá může být v této souvislosti skutečnost, že respondenti se v problematice exekucí neorientují natolik,

aby měli jeden či dva konkrétní požadavky, s nimiž by mohli na politiky, mající moc provést legislativní změny, tlačít. Nízká orientace respondentů v zákonné úpravě exekucí, je však vzhledem k její složitosti do jisté míry pochopitelná. Dáme-li tedy stigmatizaci exekucí, která vede k tomu, že o tomto problému lidé příliš nemluví, do souvislosti jednak se složitostí dané problematiky a také s negativními a nedůvěřivými postoji k politice obecně, zdá se již pochopitelné, že nikdy nevznikla žádná silná občanská iniciativa, požadující změny v této oblasti.

Dalším zjištěním provedeného výzkumu je obecně nízká, avšak rozličně manifestovaná, míra důvěry respondentů, a to ať již ve stát či ve spoluobčany. Nedobrý vztah respondentů ke státu a politice lze dokumentovat více způsoby, avšak tím pravděpodobně nejvíce vypovídajícím byly reakce respondentů na otázku, jestli během celé doby co jsou v exekucích, přeci jen necítili zastání u nějaké státní instituce nebo politika. Absolutní většina z nich totiž odpověděla zamítavě. Nedůvěru respondentů v exekucích ke spoluobčanům lze pak dokumentovat na tom, s jakým despektem odpovídali na otázku, jak velká část lidí v ČR by podle nich prodala svůj volební hlas.

Co se týká tímto výzkumem zjištěné nízké míry důvěry respondentů v exekucích, je třeba brát v potaz, že se úrovně důvěry lidí v oblasti veřejné sféry značně ovlivňují. Jinak řečeno, vykazuje-li někdo nízkou míru důvěry ve státní instituce, s vysokou pravděpodobností bude daný občan vykazovat i nízkou míru důvěry v demokracii a také ve své spoluobčany (Sedláčková 2012). Právě popsané samozřejmě platí nejen pro občany v exekucích, ale i pro celou populaci. Netřeba pak asi dodávat, že důvěra obecně i v rozličných mutacích je velmi důležitou komponentou zachování sociálního smíru potažmo i svobodné společnosti jako takové.

Tento výzkum se tedy snažil hlouběji pochopit a z jiného úhlu nasvítit – často výsostně kvantifikovanou, tj. čísly zahlcenou – problematiku exekucí. Jinými slovy, mým cílem bylo, alegoricky vyjádřeno, ukázat lidskou tvář několika dlužníků, což, jak doufám, pomůže lepšímu chápání tohoto socio-ekonomického problému, který se přímo týká stovek tisíc občanů naší země.

Zdroje:

Buchtík, Martin. 2023. Různá vyprávění o jedné společnosti. Friedrich Ebert Stiftung. 116. ISBN: 978-80-87748-81-7

Braun, V. Clarke, V. 2013. Successful Qualitative Research: A Practical Guide for Beginners. 1st pub. London: SAG

Disman, Miroslav. 2011. Jak se vyrábí sociologická znalost: Příručka pro uživatele. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-1966-8.

Centrum pro společenské otázky. 2021. „Proč je u nás 5 milionů exekucí?: 20 let historie dluhových pastí”.

Echo 24. 2018. „Až nás půjdou miliony. Státní úředníci zavřeli oči, přibývá práce načerno”. 26. října 2018. <https://echo24.cz/a/S4r8H/az-nas-pujdou-miliony-statni-urednici-zavreli-oci-pribyva-prace-nacerno>.

Exekutorská komora, 2024. „Základní statistické údaje. Statistiky Exekutorská komora České Republiky.“ Online. <https://statistiky.ekcr.info/statistiky>”.

Flick, U. 2014. Mapping the field. The SAGE handbook of qualitative data analysis, 170.

Institut prevence a řešení předlužení. 2022. „Chyba v novele exekučního řádu komplikuje zavedení změn, které měly platit od nového roku.“ Online. <https://www.institut-predluzeni.cz/novinky/chyba-v-novele-exekucniho-radukomplikuje-zavedeni-zmen-ktere-mely-platit-od-noveho-roku51/>.

Lincoln, Yvonna S., and Egon G. 1985. Guba. Naturalistic inquiry. sage.

Median. 2018. Exekuce v Česku: Zkušenosti poloviny chudých Čechů a dopady exekucí: 1-64.

Merriam, Sharan. Tisdell, Elizabeth. 2016. Qualitative Research: A Guide to Design and Implementation. Fourth edition. San Francisco: Jossey-Bass, a Wiley brand.

NMS. 2019. „Exekuce: Závěrečná zpráva z výzkumu.“ Praha. <https://www.pirati.cz/assets/pdf/jak-cesko-vnima-exekuce.pdf>.

Ošťádalová, Šárka. 2017. „Systémy a formy oddlužení v Evropě.“ Ekumenická akademie. Online. http://mapaexekuci.cz/wp-content/uploads/2017/04/Analyza_WEB.pdf.

Patton, M. Q. 2015. *Qualitative Evaluation and Research Methods*. Thousand Oaks, CA: Sage.

Pertold, F. 2020. In: Klimeš, David. *Česko Versus Budoucnost: Naše Dnešní Krize a Jak Z Ní Ven*. Vydání první. Praha: Vyšehrad, 2020.

Sedláčková, M. 2012. *Důvěra a demokracie: Přehled sociologických teorií důvěry od Tocquevillova po transformaci v postkomunistických zemích* (Vyd. 1.). Praha: Sociologické nakladatelství.

STEM. 2021. *Jedna společnost – různé světy*. Praha. <https://www.stem.cz/jedna-spolecnost-ruzne-svety/>.

Szénássy, Edit, Kateřina Kňapová a Tereza Dvořáková. 2017. „Jak zůstat člověkem v síti dluhů. Ekumenická akademie.” Online. <https://www.otvorenaspolecnost.cz/knihovna/5385-jak-zustat-clovekem-v-siti-dluhu-kvalitativni-vyzkum>

Šmatera. 2023. *Problematika exekucí v ČR aneb příběh vychýleného práva mající politické následky*. Dostupné z: <https://www.iuset-societas.cz/rocnik-xvi-20222023/>

Williams, D. T., J. E. Cheadle, and B. J. Goosby. 2015. “Hard Times and Heart Break: Linking Economic Hardship and Relationship Distress.” *Journal of Family Issues*, 36, 924–950.

Zákon č. 120/2001 Sb., Zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů.

Příloha: Kladené otázky

Pro správné pochopení uváděných otázek je důležité uvést skutečnost, že šlo o semistrukturované rozhovory. Tento fakt tedy znamenal, že bylo možno se přizpůsobovat přirozenému průběhu rozhovoru a nebylo třeba se striktně držet pořadí připravených otázek. Níže jsou pak uvedeny předpřipravené otázky, rozdělené do tematických bloků.

Jak jste se do exekuce dostal?

Kolik máte exekucí?

Co to pro Vás znamená?

Co Vám brání dostat se ven?

Jak dlouho už jste v exekucích?

Byl jste někdy kvůli exekucím u soudu?

Do jaké míry si za tuto situaci můžete sám?

Vaše exekuce, úroky, poplatky a další... Byly v souladu se zákonem. Co si o tom myslíte?

Cílem úvodních otázek je navázat kontakt s respondentem, rozmluvit ho, zjistit, v jaké situaci se nachází a jak ji vnímá a jakou má zkušenost s exekucemi, potažmo institucionálním nastavením a fungováním právního státu v ČR.

Co konkrétně by se mělo v exekucích změnit, aby byl systém podle Vás spravedlivější?

Je nějaká instituce nebo někdo, u koho cítíte zastání? Že se Vám snaží/snažil pomoci?

Snažili jste se kvůli tomu kontaktovat nějakého politika? Napadlo Vás, že byste třeba mohl přímo vstoupit do nějaké politické strany?

Cílem první otázky je zjistit, zda se respondenti v problematice exekucí alespoň základně orientují. Cílem dalších dvou otázek je zjištění respondentova vnímání "vzdálenosti" státu, potažmo jeho institucí a politiky od něj jakožto občana.

Chodíte k volbám?

Pokud ano:

Podle čeho se rozhodujete, koho volit?

Jaká témata jsou pro Vás nejdůležitější?

Pokud ne:

Nevěříte, že by Váš hlas mohl přispět ke zlepšení stavu věci? Pokud ne, protože to nic nezmění:

Někteří lidé vnímají volby jako svátek demokracie. Jak se na to díváte Vy?

Předtím, než jste se dostali do exekucí, jste k volbám chodil? Pokud ano: Proč jste přestal?

Je tady přeci jen nějaká politická strana nebo politik, které důvěřujete více než ostatním?

Cílem tohoto bloku otázek je hlubší pochopení toho, jak lidé v exekucích přistupují k základnímu demokratickému právu, tedy právu volit. A zdali cítí k nějakému politickému

aktérovi určitou afiliaci. Zároveň je také cílem zjištění, zda respondenti volí i podle toho, jak se jednotlivé politické strany staví k problematice exekucí.

Byli byste pro zavedení přímé demokracie? Chtěl byste, aby lidé více rozhodovali v referendech?

Myslíte, že by bylo lepší, aby bylo v Poslanecké sněmovně místo 200 politiků 200 náhodně vybraných občanů? Pokud ano: V čem konkrétně by to bylo lepší?

Myslíte si, že by měly být rozpuštěny politické strany? Pokud ano. Proč? V čem by to bylo lepší?

Jaký byste měl pocit z toho, kdyby někdo vyměnil svůj volební hlas za peníze? Jak velká část lidí v ČR by to podle Vás udělalo? A kdyby Vám někdo nabídl peníze za Váš hlas, přijal byste to? Pokud ano. Za jakou částku?

Věříte, že probíhají svobodné a spravedlivé volby?

Cílem tohoto bloku otázek je zjištění spokojenosti se současným nastavením politického systému ČR. Zároveň je pak také cílem tohoto bloku zjištění míry náklonnosti k různým alternativám institucionálního uspořádání. Cílem předposlední z těchto otázek je pak hlubší pochopení toho, jaký význam a hodnotu přisuzují lidé v exekuci právu volit a zároveň jaký mají názor na percepci volebního práva ve společnosti.

Pokud bude respondent uvádět, že se k němu stát ohledně exekucí zachoval nespravedlivě:

Říkáte, že se k Vám český stát zachoval nespravedlivě. Co z toho vyvozujete? Změnil se nějak i Váš postoj ke státu nebo k českému národu?

Myslíte si, že stát někoho jiného naopak zvýhodňuje?

Cílem tohoto bloku otázek je zjištění, zdali se u těch respondentů, kteří se systémovým nastavením exekucí cítí poškozeni, jakýmkoliv způsobem změnilo jejich vztahování se ke státu a národu.

Odkud získáváte informace o politice? Z jakých médií? Jak často sledujete tyto média? A jak dlouho?

Máte pocit, že je v médiích zastoupen Váš pohled na svět? Například v ČT?

Sledujete (v médiích) změny v exekucích? Co se (pro Vás) v poslední době změnilo? Od koho/kut získáváte informace v této oblasti?

Říkají Vám něco jména Marek Výborný, Patrik Nacher, Daniel Hůle?

Cílem tohoto bloku otázek je zjistit úroveň mediální gramotnosti respondentů a jejich vztah k mediální sféře. Zároveň pak také míru jejich znalosti jednak změn v oblasti exekucí a dále pak důležitých veřejných aktérů věnující se této problematice?

Vy sám o tom, že jste v exekucích občas s někým mluvíte? Pokud ne: Proč?

Znáte někoho dalšího, kdo je také v exekuci?

Mluvíte o tom spolu? Radíte si navzájem, jak postupovat? Napadlo Vás někdy, že byste mohli proti nastavení systému exekucí protestovat?

Cílem těchto otázek je zjistit, jestli exekuce vnímají pouze jako svůj problém (jak to vypadá z dosavadních výzkumů), nebo i jako problém systémový. Případně, zda exekuční systém nechápu například jako jakýsi "útok" na svou sociální vrstvu. Cílem je tedy tuto oblast více prozkoumat a hlouběji pochopit její implikace.

Jak trávíte svůj volný čas? Jste například v nějakém spolku?

Proměnil se nějak Váš společenský život od té doby, co jste v exekucích? Chodil jste třeba dřív více do kina nebo na sport?

Snažíte se ovlivnit řešení problémů ve svém okolí? Pokud ne. A dříve jste se snažil?

Jak už bylo uvedeno, z dosavadního výzkumu víme, že lidé v exekucích mají méně sociálních vazeb a podílejí se také méně na veřejném životě. Cílem těchto tří otázek je však tuto skutečnost hlouběji prozkoumat.
